

Međunarodna konferencija

Svjetska baština – planiranje i upravljanje

Dubrovnik, Lazareti 23.-25 listopada 2024.

Završnica : STON, 25. listopada 2024., Veliki kaštio

Predavanje: Maja Nodari

DRUŠTVO PRIJATELJA DUBROVAČKE STARINE

Društvo prijatelja dubrovačke starine više je od 70 godina u službi baštine. Društvo je neovisna, nevladina, neprofitna građanska udruga osnovana 1952. godine u svrhu čuvanja, zbrinjavanja i promicanja bogate i slojevite dubrovačke kulturne baštine. Nastalo je prije osnutka institucionalizirane službe zaštite spomenika u Dubrovniku (1960.) ostvarjući prvih godina i njegovu zadaću. Jedinствена građanska udruga u nacionalnim, ali i europskim okvirima.

Na dobrim dubrovačkim i europskim ishodištima

Društvo prijatelja dubrovačke starine pripada velikoj europskoj porodici udruga građana koje skrbe u baštini, a temelje se na ideji nastaloj u 18. stoljeću, kada se osnivaju antikvarska ili starinarska društva, koja svoj puni razvoj doživljavaju u drugoj polovici 19. stoljeća. Dubrovnik također razvija građanske udruge za očuvanje svoje baštine, sukladno velikom broju devastacija naslijeđenog blaga i otuđivanju umjetnina, osobito u vrijeme austrijske uprave, u prilikama općeg osiromašenja i provincijalizacije, ali i u okviru općeg ponosa i nostalgije za slavnom prošlošću. Početkom 1898. godine osniva se građanska udruga „Društvo za promicanje interesa Dubrovnika“, s ciljem uređenja grada, nadasve

puteva, šetališta i perivoja, a djelatnost je zamrla s Prvim svjetskim ratom.

Društvo „Dub“

Djelatnost „Društva za promicanje interesa Dubrovnika“, nastavila je 1921. godine također građanska udruga „Dub“, *društvo za razvitak Dubrovnika i okolice*.

Bio je okosnica svih zahvata na uređenju Grada, u njegovoj se organizaciji rekonstruirao Gradski zvonik, ponovno uređuje park Gradac, Posat, putevi, postavljaju se klupe od Svetog Jakova do Boninova, održava se higijena grada, nadzire se građevna estetika, osnivaju se čitaonice, biblioteke, muzeji, „redizajnira“ se scenarij Feste sv. Vlaha - „manifestacije dubrovačke duše“.

Zahvaljujući obaviještenosti i intelektualnoj širini uprave Društva, u kojoj su bili i povjesničar umjetnosti dr. Božo Glavić, no nadasve njegov agilni i toliko zaslužni predsjednik dr. Frano Dabrović, bilo je i ostalo to društvo i do danas cijenjeno, uživalo je znatni ugled i njegovi su pothvati bili praćeni sa zanimanjem i širokom podrškom javnosti, a nadoknađivalo je nekreativnost i neodlučnost općinske uprave, bilo je pravi ogled civiliteta.

Nemjerljive su zasluge ovoga Društva na obnovi prirodne, urbanističke i arhitektonske baštine Dubrovnika. „Dub“ je bio središnje mjesto privlačenja svekolike intelektualne snage Dubrovnika, stvarajući ozračje povijesne odgovornosti prema baštini. Društvo „Dub“ u građanskom je i svakovrsnom smislu bilo ono najbolje što se Dubrovniku dogodilo između dva Svjetska rata, te je svjetonazorski utrlo put Društvu prijatelja dubrovačke starine.

Nastajanje Društva prijatelja dubrovačke starine

Nakon II. Svjetskog rata dobru tradiciju budi i nastavlja Društvo prijatelja dubrovačke starine zahvaljujući svojim utemeljiteljima, u prvom redu gosparu Lukši Beritiću, zaslužnom konzervatoru, prvom predsjedniku, istinski predanom baštini svoga zavičaja, čijim je ugledom istraživača, operativca, konzervatora postignuto povjerenje vlasti koja je tom Društvu, 1969. godine, na temelju već zapaženih rezultata, povjerila na održavanje i upravljanje svoje vlasništvo, najvelebni spomenik Grada - dubrovačke gradske zidine.

No, do tog je cilja valjalo doći. Osvrnemo li se unatrag u razdoblje ukinuća „Dub“-a U tom politički osjetljivom razdoblju, u vrijeme etabliranja komunističke vlasti - osnivanje građanske udruge bilo je ravno podvigu! Nije ih bilo lako pridobiti za suglasnost osnivanja takvog društva, no čini se da je u tome presudnu ulogu imalo poznanstvo s nekolicinom visokih tadašnjih „funkcionara“, koji su, pak, sagledavali značaj Dubrovnika kao mogućeg važnog činitelja u promociji nove države. Institucionalne zaštite spomenika nije bilo ni na vidiku! I stoga su omogućili da se 1952. godine osnuje Društvo prijatelja dubrovačke starine, civilna udruga.

Temeljni cilj bio je osposobljavanje Gradskih zidina za posjetitelje, jer je to donosilo prihod. Prvih par godina radilo se to dotacijama države, a kada se zidine osposobilo za razgledanje, otvorile su se posjetiteljima uz naplatu ulaznica, pa se tako počeo prikupljati novac za njihovo daljnje održavanje.

Društvo je zasnovano na načelima dobrovoljnosti, neovisnosti, javnosti, neprofitnog i demokratskog ustroja. Volonteri brinu o

spomenicima uz pomoć i nadzor profesionalaca i stručnih institucija, unoseći u njihovu zaštitu svijest i savjest dubrovačkog puka.

Lukša Beritić (1889.- 1969.)

Lukša Beritić bio je i ostao središnja figura Društva prijatelja dubrovačke starine. Jedan je od njegovih utemeljitelja, njegov prvi i doživotni počasni predsjednik. **Zaživjela je i ostvarila se njegova vizija da građani volonteri brinu za svoje spomenike uz pomoć stručnih institucija, unoseći u njihovu zaštitu svijest i savjest dubrovačkoga puka.**

Zvanjem konzervator, obrazovanjem strojarski časnik, oficir Austrougarske ratne mornarice, nakon umirovljenja 1940. godine u pedesetim godinama svoga života sam se obrazuje, uči grčki i latinski, vještine čitanja starih rukopisa u Dubrovačkom arhivu, podučava građane da živjeti u ljepoti Grada i okolice nije samo privilegij već i obveza. O mnogim područjima dubrovačke prošlosti ugraviranih u njegovo djelo, Beritić je pisao prvi, nije se imao na koga pozvati.

Izrasta u rasnog istraživača, znanstvenika, angažiranog povjesničara Dubrovnika, njegova urbanizma, fortifikacija, vojnog uređenja i naoružanja. Taj „tih i čedni radnik“ posvećen baštini djelovao je strpljivo, kritički i marljivo, s ljubavlju za svaki djelić baštine. Njegova je bibliografija pozamašna, djelo je neprolazne vrijednosti.

Glavnina današnjih, aktualnih spoznaja o urbanističkom razvoju povijesne jezgre grada Dubrovnika počiva na znanstvenim postignućima Lukše Beritića. Bilo da je riječ o elementarnim činjenicama, bilo o naknadnim saznanjima ili interpretacijama, zaokružena slika povijesnog Dubrovnika zasnovana na Beritićevim fundamentalnim istraživanjima izdržala je kušnju vremena te opstaje i danas.

Lukša Beritić bio je i ostao konzervatorska legenda nepomućenog i nedosegnutog sjaja.

Njegovu ostavštinu cijenimo s ponosom i zahvalnošću. Djelo gospara Lukše posveta je Dubrovniku koji nas svojim naslijeđem uvijek iznova inspirira i vuče naprijed.

Kada god Društvo izlazi u javnost nosi sa sobom veliki portretni medaljon svoga osnivača. To je vrijedno djelo kipara Iva Jašića iz Dubrovnika (1988.), portret Lukše Beritića u reljefu, izliveno u bronci, povelikih dimenzija (545x700 mm). Bila je to prva velika medalja koju je DPDS izdalo 1989. godine u prigodi 100. obljetnice rođenja Lukše Beritića.

Vizija i misija Društva

VIZIJA – što i zašto?

Vizija i misija Društva od početka je bila privući svakog građanina da postane čuvar spomenika, aktivnim, kontinuiranim i volonterskim radom **u ime općeg dobra.**

MISIJA – kako, na koji način

Respektabilnim entuzijazmom i marom osposobljene su Gradske zidine i stonski fortifikacijski sklop kako bi prihodom od posjeta uzdržavali sami sebe. I ne samo sebe, već mnoštvo pokretnih i nepokretnih spomenika dubrovačkoga kraja, od kojih bi znatan dio bio nepovratno izgubljen da sredstva ubrana s Gradskih zidina nisu uložena u njihovu sanaciju.

Postavljena paradigma: „Od spomenika za spomenike“, efikasno načelo rada nepromijenjeno do danas, znači: novac koji nose spomenici vraćaju se spomenicima, reinvestiraju se u obnovu, istraživanje i prezentaciju spomenika. To etičko načelo postalo je i ostalo temeljem uspješnog rada Društva.

Popravlja Društvo prijatelja dubrovačke starine

Dok prolazite Gradom ili zidinama često ćete vidjeti bijelu ovalnu ploču na kojoj piše: *„Popravlja Društvo prijatelja dubrovačke starine“*. Dubrovačka čeljad znaju da je ona zalog povjerenja, da mogu biti mirni, da se radi dobro, jer *„Ona je naša. Kamen ovog grada je voli. Prije sedamdeset godina razgrnula je s njega zeleni tapit od bršljana i kapara i učinila sebi mjesto. Danas se bijeli na mirima ovog grada kao nedjeljiv dio njegovog kamenog bića. Fortece se navikle na nju kako **kolar na dragi obiteljski pontapet,**“* zapisala je vrijedna članica Društva, književnica Irja Jerković, članica Velikog vijeća, u jednoj obljetničkoj prigodi ovoga Društva.

Društvo ne bi moglo učiniti puno bez svojih ljudi. Oni vole svoj grad i svoju baštinu, spremni su pomoći, svak na svoj način, da se njegova ljepota sačuva za buduće naraštaje.

Teško bi bilo nabrojiti sve radove Društva u proteklih sedam desetljeća, njihovo pojedinačno nabranje činilo bi se gotovo beskrajnim. Nakon dugog postojanja, unatoč svojoj bogatoj izdavačkoj djelatnosti, Društvo je tek o svojoj 65. obljetnici izdalo pozamašni **Zbornik** u koji je upisana povijest i kronološki popis aktivnosti na spomenicima kulture od **1952.-2016.** Ostvarila se nakana da se u **formi zborničke spomenice** predoči historijat Društva, fiksiraju njegovi važni trenuci, kronološkim redom, godinu za godinom popišu rezultati rada na spomenicima, akribično i marno kako su se izvodili u skladu s mogućnostima. No, kako je svaki rad neodvojiv od života, od osobnih biografija ljudi koji taj rad stvaraju - osvrt na ljude upisane u „zvjezdanu putanju“ Društva prijatelja dubrovačke starine - najveća je kvaliteta ovog Zbornika.

Društvo je vodilo brigu i o najmanjim “ detaljima” - jer je bilo važno i materijalno i nematerijalno: i ferali na Stradunu i Orlandov mač, i kruništa kula i fugiranje sljubnica i receptura žbuke, Grad i okolica, baština, slikovito, u rasponu od seoske crkvice sv. Stjepana u Topolom - do obnove vrata gizdave palače Divone! Nije se zaboravljalo ni svakodnevlje Grada i okolice: od pomoći održavanju tradicije Primorskih svatova do okusa trpeze po starim receptima „ na dubrovačku“, slavljenja Božića u Gradu ili Feste sv. Vlaha. Dakle, Društvo prijatelja dubrovačke starine njeguje svijest o cjelovitoj svojoj povijesti!

Izdvaja se u ovoj prigodi napomena kako je Društvo prijatelja dubrovačke starine otkupilo prostor na Gundulićevoj poljani 2, povijesni prostor s vrijednim interijerom i rijetkim oslikanim papirnatim tapetama, te taj prostor učinilo svojim Domom.

Usred Grada raskošno je zdanje palače Bassegli-Gozze-Katić, a uz okolni reprezentativni ambijent predstavlja visoko valorizirani i vrijedni dio dubrovačke stambene arhitekture. Ta gradska palača čija istočna fasada gleda katedralu Gospe Velike i Knežev dvor, doživjela je mnogo preinaka od 16. stoljeća, doba svoga nastanka, no iduća su joj stoljeća i arhitektonska preoblikovanja dodavala novo ruho s mjerom, što se na njenoj vanjštini i unutrašnjosti može iščitavati sve do 19. stoljeća. Zbog integralne vrijednosti palače, jedinstva arhitekture i interijera, uključivši i zidne tapete u prostorijama prvog kata, ova je palača pojedinačno zaštićeno kulturno dobro.

Stjecajem sretnih okolnosti, ponajprije povezanosti s nasljednicima, ali i svijesti o vrijednosti i značaju spomenika - Društvo prijatelja dubrovačke starine otkupilo je od dr. Velimira Katića prvi kat palače Bassegli - Gozze-Katić, 1998. godine. za svoj novi Dom. Interijer palače bio je uređen tridesetih godina 19. stoljeća s mnogo znanja, stila i ukusa, a iz

tog su vremena i zidne tapete u salonima prvoga kata, jer riječ je o oslikanim papirnatim zidnim tapetama iz prve polovice 19. stoljeća iz francuske radionice Jean Zuber & Cie iz Rixheima, aktivne i danas. Radi se o prikazu krajolika nazvanog “Dame du Lac”, koji datira iz 1827. godine. Crteže je izradio francuski slikar Julien Michel **Gue** (1789.-1843.), jedan od najtalentiranijih pariških umjetnika tog doba.

Inspirativno mu je poslužilo slavno djelo Sir Waltera Scotta ”The Lady of the Lake”. Važno je napomenuti da je taj uzorak zidne tapete registriran u samo još četiri privatne europske zbirke: Rim-Italija, Dalsland i Ystad-Švedska, Appenzell-Švicarska. Drugi je ciklus tapeta, iz pokrajnjeg salona palače, s prikazima krajolika pod nazivom “Les Jardins Francais” iz prve polovice 19. stoljeća, a njih je izradio francuski umjetnik Pierre Antoine **Mongin**. Te su tapete registrirane još na četiri lokacije u privatnim zbirkama, također vrlo rijetke u europskom kontekstu.

Društvo prijatelja dubrovačke starine našlo se pred golemim zadatkom: prostori kata zatečeni su u teškom stanju, puni vlage, što je utjecalo na oštećenost tapeta, koje su bile odlijepljene, s mrljama, podbuhle od vlage, s poderotinama, na mnogim mjestima potpuno propale. Trenutak za ulaganje bio je vrlo nepovoljan, u vremenu nakon Domovinskog rata, za Društvo tada nemoguć. Zahvaljujući izdašnim donacijama svojih dobrotvora (dubrovačke obitelji Iva i Ane Pastuović), pristupilo se najprije obnovi uređenja prvoga kata palače. Projektanti su inkorporirali u prostor suvremene električne i strojarske instalacije, kako bi prostor mogao poslužiti svojoj novoj svrsi. Tako je ovaj vrijedni interijer dubrovačke palače iz 19. stoljeća obnovljen uz minimalne intervencije i na taj način sačuvan.

Posao nasljednika još nije bio dovršen. Unatoč besparici, radilo se na pripremi dokumentacije za budući zahvat restauracije zidnih tapeta, unatoč spoznaji da u Hrvatskoj nema restauratora za tu vrstu pokretne baštine. Zatražene su tri inozemne ponude, a DPDS odlučilo se za ponudu francuske restauratorice Elisabeth Traougott Queau i to uz velikodušnu pomoć dubrovačko-francuske firme “Građevinar-Quelin”. Tapete su pomno skinute sa zidova salona 1999. godine uz nadzor Madame Queau, te pohranjene u sanduke. Pozitivni odgovor na natječaj za republička sredstva Ministarstva kulture RH i znatna odobrena sredstva za njihovu restauraciju, značio je potvrdu da se radi o izuzetno vrijednoj i rijetkoj baštini, pa je postupak restauracije mogao početi u dogovoru s Hrvatskim restauratorskim zavodom u Zagrebu, tapete su prenesene u restauratorski centar u Ludbregu gdje su restaurirane pod nadzorom odabrane Francuskinje.

Društvo prijatelja dubrovačke starine, svjesno svoje baštine i svog nasljedstva, sačuvalo je skupocjene zidne tapete. Rječju, za restauraciju oslikanih zidnih tapeta potrošeno je više novca nego za obnovu arhitekture, interijera prvoga kata palače.

Rezultati Društva

Danas su dubrovačke Gradske zidine jedan od najbolje očuvanih i istraženih fortifikacijskih sklopova u Europi. Sve ono čemu se divi milijunska publika i odaje priznanje stručna javnost, poput velikih međunarodnih organizacija kao što su UNESCO ili ICOMOS, rezultat je više od sedam desetljeća uzornog rada.

Rezultati Društva su zaista impresivni, i to ne samo u Dubrovniku, nego na čitavom njegovom povijesnom prostoru - od Sokola i Molunta u Konavlima, do Stona, Pelješca, Elafita, Lastova i Primorja. Rad Društva uz zaštitu obuhvaća i **otkup spomenika, izdavačku i izložbenu djelatnost.**

Ulaganja u procese obnove zasnivaju se na znanstvenim spoznajama, na projektima u suradnji s nadležnom konzervatorskom službom, uz sudjelovanje vrsnih stručnjaka više generacija. S vremenom je Društvo okupilo svu hrvatsku znanstvenu elitu s područja historiografije i povijesti umjetnosti, osiguravši joj optimalne uvjete rada, a povremeno pozivalo na suradnju i eksperte iz Europe i svijeta.

U svim aspektima, od pripreme do prezentacije, rad Društva bio je **javan**, predstavljao se sugrađanima, stručnoj i kulturnoj javnosti, publikacijama i u medijima, pa se Društvo zlatnim slovima upisalo i u hrvatsku konzervatorsku praksu, te je u sadašnjem trenutku **najveći investitor u ukupnu dubrovačku spomeničku baštinu.**

Jedinstveno u nacionalnim i europskim okvirima

Usporedbu DPDS po opsegu i konstanti djelovanja ne nalazimo u Hrvatskoj, jer je ovo Društvo jedinstveno u nacionalnim okvirima. Može se pronaći u srodnim engleskim društvima gdje se na gotovo idealni način spajaju: **građanska odgovornost, istinsko razumijevanje kulturnog nasljeđa i trezveno upravljanje novcem koji im je na raspolaganju.** Ako je riječ o usporedbi na europskoj razini onda je to nesumnjivo zaklada *National Trust for Places of Historic Interest*, u Velikoj Britaniji (1895.), koja upravlja i obnavlja veliki dio britanske kulturne baštine. Naše Društvo može se pohvaliti solidnom tradicijom, jednako se

tako uspoređivati i dobrim rezultatima. U našoj skromnijoj sredini - sredstva što je Društvo ubiralo od prihoda obnovljenih spomenika, omogućavala su obnovu baštine. Ako je riječ o velikim sredstvima, onda to znači da su i grad i država bili opterećeni od investiranja u baštinu, u baštinu koja predstavlja osnovni dubrovački ekonomski resurs.

Veliki projekti

Izdvojiti ćemo ovdje najznačajnije projekte:

- obnova Minčete, obnova kule Gornji ugao s veličanstvenom prezentacijom povijesne metalurške ljevaonice podno Minčete. Sve je počelo 2003. godine, namjerom Društva prijatelja dubrovačke starine, da obnovi kulu Gornji ugao. Arheološka istraživanja, a onda i otkrića vođena unutar kule Gornji ugao rezultirala su postupnom otkriću metalurške ljevaonice, koja je na radost istraživača, arheologa potpomognutih arheometrijom kao „forenzikom“, za trogodišnjeg trajanja istraživanja (2005.- 2008.) iznjedrila pravo industrijsko čudo! Otkrivena je industrijska zona u srcu grada iz 15. stoljeća, zatrpana nakon Velike trešnje 1667. godine - koja se prostirala na oko 600 četvornih metara, s ostacima arhitekture i originalnim dijelovima proizvodnog procesa (talionica, kaluparnica, bazeni s vodom, taložnice, spremišta pijeska), a sve u svrhu proizvodnje baruta, lijevanja bronce, no najvažnija je bila proizvodnja oružja: topovske kugle i tanad različitih veličina, koje je Dubrovačka republika izvozila na Sredozemlje i Balkan. Veliko, senzacionalno otkriće omogućilo je osnutak arheološkog muzeja „in situ“, zajedničku prezentaciju kompleksa ljevaonice s unutrašnjošću kule Gornji ugao, koja je vrsnom obnovom poslužila kao muzej pokretnih arheoloških

nalaza. Dubrovnik je, pak, dobio novu atrakciju, novi sadržaj u sklopu velebnih gradskih zidina. Prava kulturološka poslastica!

- obnova i uspostava zapadnog predziđa od Minčete do Bokara i arheološkog lokaliteta „Na Andriji“, nastavno na pružanje od navedenog arheološkog lokaliteta i muzeja “in situ” – linijom zapadnog predziđa do intrigantnog arheološkog lokaliteta “Na Andriji”, gdje su otkrivene stare žitnice i ostatci ženskih benediktinskih samostana.
- Slijedi obnova tvrđave Sokol u Konavlima, integralno područje Stona i Malog Stona uključujući obnovu impozantnog fortifikacijskog sklopa, s rekonstrukcijom jedinstvene utvrde Veliki kaštio, što je doista u svakom segmentu, po složenosti zahvata, jedan od najvećih obnoviteljskih dosegâ Društva prijatelja dubrovačke starine.
- Treba svakako ovdje zabilježiti i obnovu benediktinskog samostana i crkve sv. Marije na Lokrumu, istraživački, konzervatorski i obnoviteljski vrlo zahtijevni posao i ostvarenje. Naime, romanički benediktinski samostan i crkva sv. Marije, lokrumska opatija utemeljena 1023. godine baš na Dubrovniku susjednom otočiću Lokrumu iz strateških razloga – riznica je svakovrsnih podataka za povijest i kulturu otoka i Dubrovnika. Naime, istraživanja ovog kompleksa uvrštena su 1998. godine u program zaštitinih radova Ministarstva kulture Republike Hrvatske, a radovi započeti 2003. godine izvode se i danas zahvaljujući upravo Društvu prijatelja dubrovačke starine.

Kneževi dvorovi

Najnovije poduzimanje Društva je zadivljujuće složen, u pravom smislu riječi projekt: spašavanje, otkupljivanje i obnavljanje kneževih dvorova, sjedišta knežija i kapetanija duž cijelog teritorija nekadašnje Dubrovačke republike! Od Pelješca, Lastova do Konavala, promičući aksiom, kako je sav prostor negdašnjeg Dubrovnika, a ne samo Grad u zidinama, dio njegove povijesne identifikacije (neki su *dvorovi* već obnovljeni: **Slano, Pridvorje, Lopud**). Ispravna politika rada Društva da uredi upravna mjesta nekadašnjih knežija je vrijedna truda, jer često je riječ o zdanjima koja su zaboravljena, urušena, napuštena; ne znaju ni najbliži susjedi što je tu bilo ili gdje se to nalazi. Otud želja Društva da obnovi stare i stvori nove vrijednosti. Stoljeća trajanja dubrovačke administrativne podjele stvorile su mikro entitete (Primorce, Konavljane, Župljane, Stonjane, Mljećane, Lopuđane, Šipanjce, Kalamoteze...) koji su povezani s granicama upravnih područja. Obnoviti Knežev dvor u Slanome, primjerice, značilo je obnoviti uspomenu kako je nastalo Dubrovačko primorje, potaknuti priču o njegovim granicama, osvijestiti osjećaj pripadnosti, nadasve identiteta.

Otkupiti ruševine Kneževa dvora u Lopudu, primiti velikodušnu donaciju zaklade Caboga Stiftung dobrotom i nastojanjem gospara Iva Felnera znači budan gledati ostvareni san, obnovljeni i „ponovljeni“ kompleks Dvora na Lopudu, koji je rujna 2023. godine predan javnosti.

Društvo nastavlja raditi, čvrsto ukotvljeno u tradiciji, ljubavi i odanosti baštini, njegovi su članovi ponosni što su njeni baštinici.

Savjest Grada – vratiti poštovanje svoga građanstva

Društvo nije samo institucija koja zarađuje, popravlja i plaća, što je konkretno i vrlo važno. U njemu su ljudi koji među građanima Dubrovnika šire sezibilitet i ljubav prema baštini. Brojno članstvo, i u Gradu i po svijetu, svjedoči tomu da je biti član Društva prije svega - čast. Pripadati skupini ljudi koji predano vole svoj grad i tako se dosljedno i ozbiljno o njemu skrbe.

Čovjek se zapita, kako je sve to moglo ostvariti jedno lokalno društvo entuzijasta, zaljubljenika u baštinu, na volonterskoj bazi, kao udruga civilnog društva? Moglo je, jer je htjelo, jer se usudilo štititi, popravljati i voljeti svoj Grad, zavičaj i svoje nasljeđe.

Moglo je, jer je sabiralo iskustva, jer je „osluškivalo“ Grad, jer je reagiralo na pojave koje nisu bile u skladu s konzervatorskim i uljudbenim načinom ponašanja, rječju Društvo je bilo neka vrsta „savjesti“ Grada, njegov **korektiv** i ništa nije bilo teško!

Osobito u poslijeratno vrijeme, nakon Domovinskog rata, kada je identifikacija s baštinom dosegla svoj vrhunac - možda i najproduktivnije vrijeme u duhovnom smislu u radu ovog Društva. Stav Društva se uvažavao - motiviran vrlinom poštovanja, jer su u krilu Društva bile ugledne osobe različitih obrazovanja, bilo je to **Društvo jednakih**, a mišljenje se svakog člana uvažavalo, ujedno i doprinosilo - poštovanju struke.

No nije sve u životu Društva bilo nepomućena idila.

Posljednja dekada rada Društva bila je obilježena politički motiviranim događanjima i potresima koji su se slamali preko „leđa“ Društva. Onog trenutka kad su primanja Društva postala znatna usljed golemog turističkog vala s kojim se Dubrovnik nije znao nositi, još se više učvrstio već postojeći svjetonazor shvaćanja baštine kao komercijalnog resursa koji donosi profit. Svemu unatoč Društvo je odoljelo nasrtajima, štoviše u

tešim je danima znalo gospodariti, odgovorilo je novim investicijama, novim velikim pothvatima:

Živeći u globalnom vremenu u kojem se prilike brzo mijenjaju, Društvo treba sagledavati kao instituciju civilnog društva u službi zaštite baštine, u partnerskom odnosu s gradskom upravom i vlastima, putem kojega se uspješno ostvaruju važni i vrijedni interesi: očuvanje i obnova baštine, kao identiteske vrijednosti. Uz sve rečeno, nezabobilazna je kulturna i društvena misija Društva, neizbrisivo utkanog u biće Dubrovnika.

Društvo prijatelja dubrovačke starine, čija uloga ne smije biti upitna, spremno je prihvatiti transformacije kao nužnost života (uz socioekonomske promjene i one digitalne, što ono na svoj način i čini) ali uz uvjet očuvanja svojih etičkih načela. Ono mora ostati u duhu svoje mjere : (dubrovačkog) tradicionalizma i konzervativnog (inkluzivnog) kozmopolitizma u isti mah – dakle biti svoj, mentalitetski i svjetonazorski, ali otvoren svijetu i povezan s njim!!!!

Jer, ugled se stječe desetljećima, a poljulja se vrlo brzo (kako nam sugerira i ovo brzo i površno vrijeme!) I toga treba biti svjestan. Naše Društvo treba učvrstiti i umnožiti poštovanje svojih građana, širiti pozitivne i afirmativne informacije o svom radu, njegujući baštinu za budućnost, pozivajući k sebi mlade i mlađe članove, senzibilizajući ih za vlastito naslijeđe. To je njegova misija i njegov put, nadamo se i vjerujemo, i dug život.

Maja Nodari